

Umetnost je neke vrste parazit v očesu

Mojca Pišek

Ljubljana – Fotograf **Boris Gaberščik** je pred kratkim prejel nagrado za najboljšo fotografsko razstavo leta, ki so mu jo podelili na festivalu *Mesec fotografije*. Strokovno žirijo in posameznike, ki so glasovali prek spleta, je prepričal z razstavo, ki je bila marca letos postavljena v

»Včasih se počutim kot natak, ki gre po osmih urah dela še malo posedet v gostilno,« pravi Boris Gaberščik, ki mu fotografija poleg umetniškega izraza predstavlja tudi vir preživetja. Dela kot galerijski fotograf, najemajo pa ga tudi slikarji, kiparji in različna podjetja. Ukvarja se še s teorijo fotografije, saj, kot pravi, morata iti teorija in praksa skupno pot. »Kuratorji so se povzpeli na božjo pozicijo interpretov in njihovim predstavam verjamemo bolj kot tistemu, kar vidimo.« Meni, da manjka refleksivnega pisanja o fotografiji, zato o tem sam piše tekste, ki izvirajo iz osebnega spoznanja. »To se mi zdi legitimno in potrebno, saj se umetnost posplošuje, osebnih in izvirnih mnenj pa primanjkuje.«

Mestni galeriji v Novi Gorici, na kateri se je predstavil s fotografijami, posnetimi v zadnjih štirih letih. Pravi, da danes ljudje v umetnosti iščejo senzacijo. »Sam je nikoli nisem iskal, pri meni trenutki niso nič – moje fotografije trajajo.«

Ste umetnik ali fotograf?

Zelo nerad govorim o umetnosti; če mi kdo reče, da sem umetnik, poudarim, da sem fotograf. To razlikovanje je ključno,

saj se mnogi največji fotografi definirajo različno. Tako se Cindy Sherman denimo strogo definira kot »artist«, Albert Watson ali Irving Penn pa kot fotografa. Če primerjaš njihovo delo, vidiš veliko razliko.

Na vaših fotografijah so večinoma notranji prostori, vedno predmetni svet in nikoli ljudje. Od kje nagnjenje k fotografiranju tihožitij?

Začne se z miselnim vzdušjem ali pa neko obliko, ki me zadane. V svoji notranji predstavi fotografije, ki sem jo naslovil *Šahovska poteza za Marcela Duchampa*, vidim prizor, kjer Man Ray in Duchamp igrata šah. Moje fotografije so estetizirane, očitajo jim celo, da so hiperestetizirane. Nekoč mi je neki francoski fotograf rekel: poskusi fotografirati miže, to je edina možnost, da ne bo lepo. Umikam se v svoj notranji, oster in izčiščen svet, zunanji pa je zame prehiter in ga zato na fotografijah razostrim – da bi ublažil bolečino, hitrost ali krutost. »Ordo ab chaos« je naslov ene mojih razstav. Gre za star masonski izrek, ki pomeni »red nad kaosom«. Takšen je pri meni odnos med notranjščino in zunanjščino. Na fotografijah ostajam v svojem mikrokozmosu.

Kako v vašem mikrokozmosu poteka tekma med analogno in digitalno fotografijo?

Digitalno fotografijo dojemam kot trenutno fascinacijo s tehnologijo. Največji problem je predstavitev, ker je to, da fotografijo »narediš« s tiskalnikom, kljub vsemu neka hladna metoda. Na stare plemenite fotografske papirje se slika usede v globino in je učinek povsem drugačen. Kot definira ameriški krajinar Ansel Adams, poznamo dve fotografski fazi: previzualizacijo ali koncept in pa »modus operandi«. Oba sta enako pomembna in digitalni fotografi danes iščejo metode, kako izboljšati »modus operandi« – razvijajo se plemeniti, globinski pigmenti, mnogi poskušajo z več nanosi na papir. Edina prednost, ki jo vidim pri digitalni fotografiji, je format, saj so bile fotografije večjih dimenzij nekoč strahotno drage, pa tudi kakovost je bilo težko doseči.

Kakšen pomen za slovensko fotografijo ima to, da nimamo visokošolskega programa za izobraževanje fotografov?

Že v 90. letih sem kot ključni problem izpostavil odsotnost šole. Srednja šola ni prišla do višje ravni, akademije nimamo, redki so takrat odšli študirat v tujino, je pa v mlajših generacijah mnogo takih fotografov. Fotoklubi so bili pred prevlado digitalne fotografije edine valilnice novih fotografov. Nekateri pravijo, da šola ni vse, a je vendarle neka točka verifikacije,

nekaj, kar omogoča, da se energija usmerja, kajti to se mi zdi ključno.

Vzporednice med tradicionalno in sodobno umetnostjo?

Skrbi me predvsem strahotno velika produkcija, ki vpliva na percepcijo mladih generacij. Slike so včasih nastajale dalj časa, a se jih je tudi dalj časa gledalo in so nekatere še vedno aktualne. Velásquez-

zova *Las Meninas* ni v času ničesar izgubila, vedno bo vir neizčrpnih spoznanj. Danes umetnost nastaja v tisočinki sekunde, približno toliko časa pa se jo tudi gleda. Gremo mimo. Umetnost se je usmerila v neke raziskovalne metode, umetniki se na primer definirajo kot urbani antropologi. Umetnost bi še vedno morala nuditi neko zadovoljstvo, užitek nad gledanjem. Lepota je namreč imamentna sliki.

Katere fotografije so po vašem mnenju še odporne na trajanje, tako kot omenjena Velásquezova slika iz 17. stoletja?

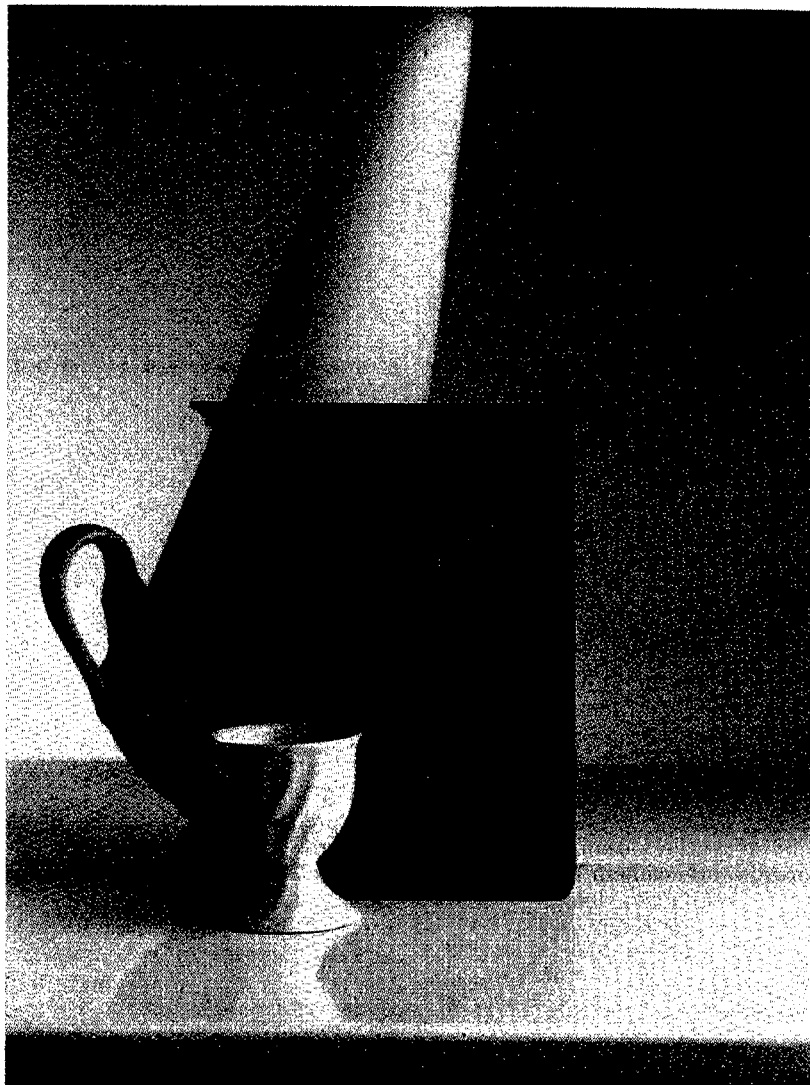
Minimalistični posnetek paprike Edvarda Westona iz leta 1930. Še nekaj Westonovih fotografij. Nekatere fotografije Imogen Cunningham, opus Josefa Sudka, fotografije Alexandra Rodtschenka, Bauhauza, Mapplethorpa. Vse odlikujeta popoln objektivni minimalizem in tehnološka dovršenost – fotografija je nekoč zmogla mnogo, mogoče še več kot danes. Ena mojih teorij je, da je umetnost parazit v očesu. Zažre se vate in ti spreminja percepcijo. Mogoče sem se Westonove Paprike zdaj nekoliko znebil, ampak zelo dolgo sem bil obseden s tem ničem, ki obsega vse in je prisoten na fotografiji. To je parazitski model umetnosti.

Kako torej verificirati umetnost?

Prodreti je treba v notranjost. Poznamo psihološke portrete, to je na nek način dober izraz za umetnost, ki mora biti psihološka. Menim, da je mogoče narediti tudi psihološki portret predmeta. Zanima me tisto, kar je zadaj, ni pa nujno, da je to zgodba – obstajati mora neka čustvena navezanost med mano in objektom fotografije. Predvsem pa me zanima to, da je fotografija predmet poželenja, da ni kot tapeta. Da je to nekaj, kar gledaš in bi imel pri sebi ali na steni.

Kako pa vidite razmerje med politiko in umetnostjo?

Politika se je vedno bolj bala besede kot vizualne umetnosti. To, da so ukazali odstraniti Pučnikov kip, dokazuje, da se situacija spreminja. Podobno se je zgodilo z Goršetovo razstavo – prišli so in rekli ne. Čudim se tej državi, ker se tako blesavo obnaša – fenomenalno je, da uspeva ustvarjalcem pri nas delovati s tako malo sredstvi, praktično delujejo le s svojo imaginacijo. Pravi umetniki potrebujejo zelo malo: trikrat ga moraš potrepljati po glavi, pa lahko spet deset let dela brez hrane in pijače.

fotografija Boris Gaberščik

Za svoje fotografije Boris Gaberščik pravi, da se na njih pojavljajo podobni elementi in da uvaja le majhne premike v svojem slikovnem polju. »Ciklus, ki ga delam že vse življenje, se ne spreminja veliko.« Kot pravi, zase ne bi mogel reči, da dela na kakšnem projektu, kakor svojo umetnost pojasnjujejo sodobni umetniki. »Moj projekt je življenjski projekt. Rekel bi, da je na mojih fotografijah nič in obenem vse.«